

UM / OPM/KAS lausuntopyyntö Suomen vesialan kansainvälisen strategian valmistelua varten

Ulkoministeriö pyytää lausuntoa Suomen vesialan kansainvälisen strategian valmistelua varten ja pyytää kannanottoja erityisesti seitsemään kysymykseen. Unesco-työryhmä on käsitellyt asiaa kokouksessaan 7.9.2007 ja lähettää seuraavassa vastauksensa Opetusministeriön Kansainvälisten asioiden sihteeristölle.

- Mitkä ovat sellaisia vesialan kansainvälisen yhteistyön kannalta keskeisiä kysymyksiä, joihin Suomen tulisi vaikuttaa, joihin Suomi voi antaa lisäarvoa ja joissa Suomi voi saada näkyvyyttä. Millä kansainvälisen toimintakentän areenoilla näihin pitäisi vaikuttaa?

Tämän hetken suurimmat maailmanlaajuiset ympäristökysymykset liittyvät tavalla tai toisella veteen, sen riittävyteen ja puhtaan veden saatavuuteen. Suomen lähialueiden tärkeimmät vesikysymykset liittyvät Itämereen, jonka huolestuttavaan tilaan voidaan saada parannusta vain kansainvälisellä yhteistyöllä. Suomella on Itämerta ja sen valuma-alueita koskevan tutkimusperinteen ansiosta vesivarojen, veden laadun ja kalaston hallintaan erikoistuneita asiantuntijoita, joiden panos on tärkeä. Toiseksi Suomella on erityisosaamista vesihuoltotekniikassa ja sanitaatiossa, jotka vaikuttavat ihmisten hyvinvointiin kaikkialla maailmassa. Vesistöjen kunto on tärkeää myös siksi, että kalastus on oleellinen osa monien alueiden ruokahuoltoa. Nämä ovat erityisen tärkeitä kysymyksiä kehitysmaissa, ja Suomen vahva osaaminen näillä aloilla luo perustan aktiiviseen toimintaan. Kolmas erityisvahvuutemme on ilmastomuutoksen vaikutusten tutkimus pohjoisilla alueilla. Erityisesti ilmastomuutoksen vaikutus lumeen ja jäähän sekä niiden seurannaisvaikutukset ovat kysymyksiä, joissa Suomen asiantuntemus on arvokasta myös globaalisti. Strategian kulmakivenä tulisi olla selkeä pyrkimys näiden osaamisalueiden vahvistamiseen edelleen ja niiden entistä määrätietoisempaan hyödyntämiseen globaalien ympäristöongelmien ratkaisemiseksi.

Suomen tulisi pyrkiä viemään osaamistaan siten, että toiminnalla olisi mahdollisimman suuri vaikuttavuus. Suomen tulee osallistua ja vaikuttaa aktiivisesti kaikilla keskeisillä vesiasioita käsittelevillä foorumeilla ja pyrkiä vaikuttamaan oikea-aikaisesti. Itämeren suhteen erityisesti HELCOM:in kautta vaikuttaminen on tärkeää, ja tutkimuslaitosten tai yliopistojen välisillä verkostoilla (esim. The Baltic Sea Region University Network) voidaan edistää tieteellisiä yhteishankkeita. EU:n kautta tulee vaikuttaa mm. siihen, että vesien tilaan saadaan parannettua ja vesiensuojelun normeja kehitetään vähitellen tiukemmiksi. Vaikutusmahdollisuuksia on myös mm. YK-yhteyksissä, sekä hankeyhteistyössä ja tieteellisessä yhteistyössä.

- Millä tavoilla Suomen tulisi osallistua ja miten vaikuttavuutta ja näkyvyyttä voidaan lisätä?

Vaikuttavuuden saavuttaminen vaatii pitkäjänteistä työtä, jonka taustalla on laaja ja hyvin verkottunut asiantuntijapooli. Asiantuntemuksen ylläpitämisen ja kartuttamisen perusta on aktiivinen tutkimustoiminta, ja tiedon on välityttävä käytännön päätöksentekoon

- Minkälaista osaamisen kehittämistä tarvitaan?

Koulutus, tutkimus ja tutkijankoulutus ovat avainasioita osaamisen kehittämisessä. Hydrologia, ja vesitutkimus yleisemminkin, pohjautuu luonnontieteisiin, joiden perustana on luonnon prosessien havainnointi. Veden eri käyttömuodot ovat kuitenkin kytköksissä toisiinsa ja vesi linkittyy aina läheisesti myös ympäristöön ja valuma-alueen maankäyttöön. Lisäksi vesi kytkeytyy välillisesti moniin muihin ympäristön, talouden ja ihmisten hyvinvoinnin kannalta keskeisiin kysymyksiin. Vesivarojen hallinta on siis paljon enemmän kuin vain veden hallintaa.

Vesitutkimukselle on tunnusomaista vahvat kytkennät useisiin muihin tieteenaloihin: tilastotiede, systeemianalyysi, kemia, biologia, sosiologia jne. Olisi kyettävä luomaan tieteidenvälistä yhteistyötä ja siitä syntyvää osaamista. Osaamiseen liittyy nykyisin hyvin vahvasti myös erilaisten tietoteknisten järjestelmien ja ohjelmistojen käyttö ja niiden suhteen eletään hyvin nopeasti kehittyvässä maailmassa. Tieteellinen kompetenssi ja osaaminen syntyvät sopivissa olosuhteissa; tällaiset kompetenssi- ja osaamiskeskittymät ja niiden syntymahdollisuudet pitäisi tunnistaa ja niitä tukea.

- Millaisia 1) lyhyen aikavälin ja 2) pitkän aikavälin tavoitteita tulisi olla?

Kansallisesti tulee pyrkiä oman osaamisemme yhdistämiseen mahdollisimman tuottavilla tavoilla. Vesialan maisteri- ja tutkijakoulut (lyhyen aikavälin tavoite) ja sekä kansalliset strategiset vesialan verkostot ja osaamiskeskittymät (pitkän aikavälin tavoite) esim. yritysten, yliopistojen tai tutkimuslaitosten välille ovat tavoitteita, joiden toteutuminen lisää osaamista entisestään.

- Miten kumppanuuksia pitäisi kehittää? Keiden kanssa strategisesti?

Eurooppalainen kumppanuusverkosto on muuttumassa tärkeämmäksi koko ajan, mutta alan kansainvälinen kärki on kuitenkin paljolti vielä Yhdysvalloissa. Kaikki omaa osaamistamme tukevat verkostot ovat tärkeitä. Kumppanuuksia tulee kehittää paitsi tutkimusyhteistyössä (opiskelijavaihto sekä myöhemmin yhteiset tutkimushankkeet ja tutkijaverkostot) että laitosten välisten strategisten verkostojen (esim. EurAqua, PEER, technology platforms) kautta entistä tehokkaammin julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyönä.

- Miten kv. strategiaa voidaan käyttää hyväksi vientimahdollisuuksien edistämiseksi/lisäämisessä?

Suomeen tulee luoda toiminta- ja osaamisympäristöjä, joissa osaaminen jalostuu tuotteeksi, jolla on hyvät vientimahdollisuudet. Vienti- ja markkinointiosaaminen on keskeistä näissä ympäristöissä. Myös suomalainen vesiosaaminen ja vesialan koulutus ja tutkimus on vientituote, jota tulee korostaa. Tulee aktiivisesti luoda ja ylläpitää kansainvälisiä yhteyksiä, joiden kautta ymmärretään minkälaisia vientimahdollisuuksia on olemassa ja joita voidaan hyödyntää viennissä.

- Millaisia (strategisia) toimenpiteitä Suomen vesialan kansainvälinen strategian tulisi sisältää? Minkälaisilla prioriteeteilla?

Vesialan kansallisen yhteistyöverkon saumaton toimivuus on edellytys alan kansainväliseen toimintaan ja kehitykseen. Tästä syystä Suomen strategisen osaamiskeskittymän organisointi on ensimmäisiä toimenpiteitä. Tämä toimiva ja näkyvä verkosto voisi olla lähtökohta Suomen hyvän vesialan hallinnon ja hallinnoinnin ja tähän liittyvän osaamisen viennille. Hyvä osallistava hallinto on edellytys merkittävien toimenpiteiden aikaansaamiseksi (mm. ilmastomuutoksen sopeutumiseen liittyen) suurissa veteen liittyvissä kysymyksissä. Parhaimmillaan päätöksenteko perustuu vankkaan tieteelliseen tietoon, joten sekä kansalliseen tutkimukseen että kansainväliseen

tutkimusyhteistyöhön on satsattava. Strategisten tavoitteiden toteutumisen kannalta keskeisten toimenpiteiden tunnistaminen on tärkeä osa strategiaa. Toimenpiteiden toteuttamiseen tulee varata riittävät voimavarat.

Juha Kämäri
Professori
Akatemian UNESCO-työryhmän
puheenjohtaja

Leila Häkkinen
Johtava tiedeasiantuntija
Akatemian UNESCO-työryhmän sihteeri

